

Målnummer: Ö598-97 **Avdelning:**

Domsnummer:

Avgörandedatum: 1998-06-24

Rubrik: I ärende om utmätning för uttagande av bl a böter och skatt har staten ansetts inte kunna med tillämpning av 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden få ersättning från motparten för sina kostnader i ärendet.

Lagrum: 32 § lag (1996:242) om domstolsärenden

Rättsfall:

REFERAT

Kronofogdemyndigheten i Kalmar län beslöt d 26 okt 1996 om utmätning av P.L:s bostadsrätt nr 26 i Bostadsföreningen Mälarvik upa i Stockholm med därtill hörande lägenhet. Utmätningen skedde för uttagande av utdömda böter, tillkommande skatt och utdömda felparkeringsavgifter jämte restavgifter och påförda grundavgifter. Skuldsumman uppgick till sammanlagt 354 190 kr, varav 348 540 kr var att hänföra till den tillkommande skatten.

P.L. överklagade i Kalmar TR och yrkade att utmätningsbeslutet skulle undanröjas.

Riksskatteverket bestred P.L:s yrkande. Verket yrkade ersättning för kostnader i ärendet.

TR:n (rådmannen Högerdal) meddelade beslut d 6 aug 1996. TR:n fann på anförda skäl att beslutet om utmätning ej borde ändras.

I fråga om Riksskatteverkets ersättningsyrkande anförde TR:n: Enligt 32 § ärendelagen får rätten utdöma ersättning för kostnader i ärende där enskilda är motparter till varandra. I detta ärende är emellertid det allmänna part på ena sidan. Grund saknas därför för utdömande av ersättning för kostnader i ärendet.

TR:ns beslut. P.L:s överklagande av utmätningsbeslutet lämnas utan bifall.

Riksskatteverkets yrkande om ersättning för kostnader i ärendet lämnas utan bifall.

I beslutet lämnade TR:n även en av P.L. gjord jävsinvändning utan bifall och avvisade en av honom gjord missnöjesanmälan mot ett beslut i fråga om en rättshjälpsansökan.

TR:ns beslut överklagades i Göta HovR av P.L. och Riksskatteverket. P.L. överklagade beslutet i dess helhet såvitt det gått honom emot. Genom beslut d 22 aug 1996 lämnade HovR:n hans överklagande utan bifall såvitt avsåg frågorna om jäv och om avvisning av hans missnöjesanmälan. HovR:n meddelade inte prövningstillstånd beträffande hans talan i övrigt.

Riksskatteverket yrkade att HovR:n skulle förplikta P.L. att utge ersättning för Riksskatteverkets kostnader i TR:n med 7 314 kr, varav 1 500 kr för arbete, 2 700 kr för tidsspillan och 3 114 kr för utlägg. Prövningstillstånd meddelades.

P.L. bestred bifall till Riksskatteverkets ändringsyrkande.

P.L. ansökte i HovR:n om rättshjälp och begärde återställande av försutten tid.

HovR:n (hovrättsrådet Göran Olsson och tf hovrättsassessorn Josefsson) anförde i beslut d 15 jan 1997: Skäl.

HovR:n har genom beslutet d 22 aug 1996 avgjort målet såvitt avser P.L:s överklagande av TR:ns beslut. På grund härav och då hans senare inlagor till HovR:n inte kan anses innefatta något överklagande av HovR:ns beslut kan vad han har anført i dessa inlagor inte föranleda någon HovR:ns vidare åtgärd såvitt avser de frågor som omfattas av detta beslut.

P.L:s ansökan om återställande av försutten tid får anses uppenbart ogrundad. Den skall därför med tillämpning av bestämmelserna i 58 kap 6 och 12 §§ RB avslås utan motpartens hörande.

Förutsättningar för att bevilja P.L. rättshjälp i målet föreligger inte. Hans ansökan härom skall därför lämnas utan bifall.

Riksskatteverket har till stöd för sin talan anført bland annat följande. Bestämmelsen om rättegångskostnader i ärendelagen kan inte ges den tolkningen att det rent generellt skulle vara omöjligt för staten att få ersättning för sina kostnader i domstolsärenden. En skillnad måste göras mellan de fall då en beslutsmyndighet uppträder som motpart till enskild part och fall där staten uppträder som vilken enskild part som helst. Ett statligt organ som är part och i ärendet har samma ställning som en privat fysisk eller juridisk person, till exempel därför att staten innehar en fastighet, bör vid tillämpning av den nya ärendelagen ses som enskild part. Inom exekutionsväsendets verksamhetsområde företräder Riksskatteverket staten vid domstol. Det är således inte kronofogdemyndigheten i egenskap av beslutsmyndighet som företräder staten. Inför domstolen har Riksskatteverket samma ställning som vilken enskild part som helst. Det bör mot denna bakgrund inte föreligga något hinder mot att tillerkänna staten genom Riksskatteverket ersättning för rättegångskostnader i överklagade utskökningsmål under förutsättning att staten anses vara vinnande part. Ett annat ställningstagande skulle innebära en förändring mot vad som gällt enligt tidigare lag om handläggning av domstolsärenden. Det skulle också innebära att inte heller en enskild part skulle kunna få ersättning för rättegångskostnader i den mån denne var vinnande part i ett överklagat utskökningsmål.

P.L. har i denna del anført bland annat följande. Det måste anses helt orimligt att han skall åläggas att betala Riksskatteverkets rättegångskostnader. Riksskatteverket är landets högsta skatteindrivare och centralmyndighet för kronofogdemyndigheten och skall därför inte kunna kräva ersättning av personer som klagat på kronofogdemyndighetens åtgärder. Vidare kan yrkat belopp ifrågasättas.

HovR:n gör följande bedömning.

Enligt 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden får domstolen i ett ärende där enskilda är motparter till varandra med tillämpning av 18 kap RB förplikta den ena parten eller dennes ställföreträdare, ombud eller biträde att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet. Trots att i lagtexten används uttrycket "enskilda" framgår av förarbetena att paragrafen är tillämplig också när ett statligt organ som är part i ett ärende har samma ställning som en privat fysisk eller juridisk person. Som exempel anges att staten äger en fastighet (prop. 1995/96:115 s 118). Även på andra håll i förarbetena framgår att en myndighet vid tillämpningen av ärendelagen i vissa fall skall behandlas som enskild part. Enligt lagens 11 § är således förvaltningsmyndigheten motpart till den enskilde om denne överklagar förvaltningsmyndighetens beslut. I propositionen (s 154) anges att en myndighet kan anses som "enskild" t ex när myndigheten är att anse som ett företag i konkurrenslagens mening. Den närmare innebörden av regeln i 32 § framstår mot bakgrund härav som

svårtolkad.

När en kronofogdemyndighets beslut i ett utmätningsärende överklagas är inte myndigheten motpart till den klagande i domstolsförfarandet enligt I 1 § ärendelagen utan i stället gäller enligt 2 kap 30 § 2 st UB att staten företräds av Riksskatteverket. Staten genom Riksskatteverket är då part i målet i egenskap av fordringsägare och intar i domstolen samma ställning som en privat juridisk eller fysisk person; staten har samma möjlighet som en sådan att förebringa utredning och göra medgivanden. Någon anledning att i kostnadshänseende bedöma staten annorlunda än en privat fordringsägare, som kanske uppträder på samma sida, föreligger inte. Till följd härav bör staten genom Riksskatteverket vid tillämpningen av 32 § ärendelagen betraktas som en enskild part.

Med hänsyn till utgången i målet har staten rätt till ersättning för sina rättegångskostnader. Den yrkade ersättningen är skälig.

HovR:ns beslut. Med ändring av TR:ns beslut förpliktar HovR:n P.L. att ersätta staten för rättegångskostnader vid TR:n med 7 314 kr, varav 1 500 kr i ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för TR:ns avgörande tills betalning sker.

HovR:n avslår P.L:s yrkanden om återställande av försutten tid och om rättshjälp. Hans yrkande föranleder inte någon HovR:ns vidare åtgärd.

Referenten, hovrättsrådet Stenberg, var skiljaktig och anförde: Enligt 32 lagen (1996:242) om domstolsärenden får domstolen i ett ärende där enskilda är motparter till varandra med tillämpning av 18 kap RB förplikta den ena parten eller dennes ställföreträdare, ombud eller biträde att ersätta den andra parten för dennes kostnader i ärendet. Lagrummet innebär i förhållande till den gamla ärendelagen den skillnaden att rättegångskostnader inte kan dömas ut i ett mål mellan en allmän och en enskild part annat än om det för en viss ärendetyp finns särskilda regler (prop 1995/96:115 s 118). Med uttrycket enskild avses enligt lagens förarbeten främst enskilda individer, företag och andra privata rättssubjekt. I undantagsfall kan dock även en myndighet vara att anse som enskild, nämligen när det allmänna i ärendet uppträder som ett privat rättssubjekt, t ex när staten innehar en fastighet eller när en myndighet är att anse som ett företag i konkurrenslagens mening (prop 1995/96:115 s 118 och 154). Enligt denna lagstiftning räknas även statliga organ som företag om de driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte när det är fråga om myndighetsutövning.

När kronofogdemyndighetens beslut i ett s k allmänt mål, det vill säga ett mål som rör uttagande av böter, vite, skatt med mera, överklagas till TR:n företräds det allmänna i domstolen av Riksskatteverket. Verket är inte beslutsmyndighet i sådana mål. Denna omständighet i sig är dock inte avgörande för bedömningen av om Riksskatteverket har ställning såsom enskild part i ärendelagens mening. I stället måste beaktas i vilken egenskap Riksskatteverket uppträder i målet. I den typ av mål som det nu är fråga om är det allmänna intresset föranlett av en fordran, som staten har på grund av myndighetsutövning. Jag finner med hänsyn härtill att det inte kan anses föreligga en sådan undantagssituation att Riksskatteverket skall betraktas som enskild part i ärendelagens mening. Överklagandet skall därför lämnas utan bifall.

P.L. överklagade HovR:ns beslut. HD meddelade prövningstillstånd i frågan om skyldighet för P.L. att ersätta staten för rättegångskostnader vid TR:n men fann ej skäl meddela prövningstillstånd i målet i övrigt, till följd varav HovR:ns beslut i dessa delar skulle stå fast.

P.L. yrkade att HD med ändring av HovR:ns beslut skulle lämna Riksskatteverkets yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid TR:n utan bifall.

Riksskatteverket bestred ändring. Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Söderlind, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut: Skäl. Parterna får anses ha i HD anfört i allt väsentligt detsamma till stöd för sin talan som i HovR:n.

Domstol kan, enligt 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden, i ett ärende där enskilda är motparter till varandra förpliktade att ersätta motparts rättegångskostnader. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det avsetts att av densamma skall följa att ersättning för rättegångskostnader inte kan dömas ut i ett ärende mellan en allmän part och en enskild, annat än om det för en viss ärendetyp finns särskilda regler, samt att frågan om en myndighets rätt till kostnadsersättning av en enskild part och vice versa får övervägas i ett annat sammanhang (se prop 1995/96:115 s 118 och 1995/96 JuU17 s 10). Det framhålls vidare att denna reglering kan leda till att, om det på samma sida i ett förfarande finns både en allmän och en enskild part, den enskilda parten kan ha att ensam svara för motpartens kostnader (a prop s 118).

Det påpekas visserligen i propositionen (a sida) att ett statligt organ som är part och i ärendet har samma ställning som en privat fysisk eller juridisk person, t ex därför att staten innehar en fastighet, vid tillämpningen av den nya ärendelagen bör ses som en enskild part. En naturlig läsning av detta uttalande är att ett statligt organ kan vara att anse som enskild part när dess anspråk tillkommit på ett sätt som kan komma i fråga även för en enskild part. En sådan tolkning får också stöd av att det i författningskommentaren till 11 §, angående myndigheters ställning som enskild part, anförs att en myndighet i undantagsfall kan vara att anse som enskild part när den uppträder som ett privat rättssubjekt (a prop s 154). Om en myndighet skulle vara att anse som enskild part redan därför att myndigheten, oavsett grunden därför, har ett anspråk som uttrycks på samma sätt som en enskild parts anspråk kan uttryckas, vore det i stället huvudregel - i synnerhet vid de talrika överklagandena av utmätningar i s k allmänna mål enligt UB - att myndigheten vore att betrakta som enskild part.

Någon mot den nu berörda regeln svarande begränsning i rättegångskostnadshänseende fanns inte i äldre ärendelagen, som rörande bl a sådana frågor hänvisade till RB:s bestämmelser om rättegångskostnad. HD lämnade likväl i NJA 1949 s 672 ett yrkande om ersättning för rättegångskostnad från en vinnande enskild part i ett arvskatteärende utan avseende. Det förekommer inte därefter något rättsfall i vilket HD tagit ställning till yrkande om ersättning för rättegångskostnad i ärende mellan enskild och allmän part. Härtill kan läggas att sedan d 1 juli 1989 enskild part i vissa fall kan erhålla ersättning för sina rättegångskostnader i bl a ärenden om skatt m m (se lag 1989:479 om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m m), medan någon motsvarande rätt till ersättning för allmän part inte införts.

Om det hade varit lagstiftarens avsikt att nu, formellt i strid med ordalydelsen i 32 § ärendelagen, åstadkomma ett ansvar för rättegångskostnader i sådana domstolsärenden där den allmänna partens anspråk har uppkommit genom myndighetsutövning, får det förutsättas att detta hade kommit till tydligt uttryck i propositionen. Med beaktande av det anförda finner HD att det inte kan ha varit lagstiftarens avsikt att genom nya ärendelagen införa ett rättegångskostnadsansvar i ärenden mellan en enskild och en allmän part i de fall där den allmänna partens anspråk inte vilar på privaträttslig eller därmed jämförlig grund.

Riksskatteverket har i utskökningsmålet företrätt staten som utmättningsborgenär pga tillkommande skatt, böter och andra fordringar som tillkommit på grund av myndighetsutövning. Det saknas särskilda bestämmelser som för dessa fall ger staten rätt till ersättning för rättegångskostnader i tvist om utmätning. Det förhållandet slutligen, att

Riksskatteverket och inte beslutsmyndigheten är den enskildes motpart i ärenden av nu aktuellt slag är en fråga om statens inre organisation av sitt arbete och kan inte tillmätas någon betydelse vid bedömningen. Mot bakgrund härav och vad i övrigt anförts skall HovR:ns beslut ändras.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut fastställer HD TR:ns beslut såvitt gäller ersättning till Riksskatteverket för rättegångskostnader.

HD (JustR:n Magnusson, Lind, Munck, Danelius, referent, och Westlander) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Enligt 32 § lagen (1996:242) om domstolsärenden kan bestämmelserna i 18 kap RB om skyldighet för part att utge ersättning för motparts rättegångskostnader tillämpas även i fråga om kostnader i domstolsärenden där enskilda är motparter till varandra. Denna bestämmelse är alltså normalt inte tillämplig i ärenden där staten är part. Undantag får dock anses gälla, om staten med hänsyn till ärendets art kan anses jämställd med ett enskilt rättssubjekt. Som exempel på en sådan situation nämns i förarbetena att staten för talan i egenskap av ägare till en fastighet (prop 1995/96:115 s 118).

I nu förevarande fall, där fråga är om utmätning för uttagande av böter, tillkommande skatt och felparkeringsavgifter, kan staten inte jämföras med enskild part. Det saknas därmed förutsättningar för att med stöd av 32 § lagen om domstolsärenden tillerkänna staten ersättning för kostnader i ärendet.

HD:s avgörande. Med ändring av HovR:ns beslut avslår HD Riksskatteverkets yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid TR:n.

HD:s beslut meddelades d 24 juni 1998 (mål nr Ö 598/97).

Sökord: Domstolsärende; Utmätning; Rättegångskostnad; Böter; Skatt

Litteratur:
